

ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ ZÁKLADY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ INFORMACÍ O ŽP

Ilona Jančářová

ÚSTAVNÍ ZÁKONY

Vztah k ochraně životního prostředí:

- Ústava ČR (1/1993 Sb.)
- Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.)
- Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky (110/1998 Sb.)
 - Možnost vyhlásit mimořádný (krizový) stav (např. nouzový stav, stav nebezpečí)
 - Omezení některých lidských práv
 - Zjednodušení či zkrácení některých povolovacích procesů

ÚSTAVA ČR

(Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)

- **Preamble** - odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní bohatství
- **Čl. 7** - Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství
- **Čl. 10** - Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva

ZÁKON O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ (17/1992 Sb.)

- Základní zásady (viz přednáška jaro 2020)
- Základní pojmy
 - **Přírodní zdroje** jsou ty části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb.

obnovitelné

neobnovitelné

- **Životním prostředím** je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje → složky

Nález ÚS č. 280/1996 Sb. Nález III. ÚS 70/97

*„Pro **veřejné statky** je typické, že prospěch z nich je nedělitelný a lidé nemohou být vyloučeni z jeho požívání.*

*Příklady veřejných statků jsou národní bezpečnost, veřejný pořádek, **zdravé životní prostředí**. Veřejným statkem se tudíž určitý aspekt lidské existence stává za podmínky, kdy není možno jej pojmově, věcně i právně rozložit na části a tyto přiřadit jednotlivcům jako podíly.“*

*„Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, **nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí**, jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat.“*

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (LZPS)

Čl. 11

- (1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.

- (2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný pro zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob ...

VLASTNICTVÍ PŘÍRODNÍHO A KULTURNÍHO BOHATSTVÍ a čl. 11(2) LZPS

- Z.č. 44/1988 Sb., horní zákon:
 - Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví ČR.
- Z.č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
 - Na území národních parků nelze zcizit pozemky, které jsou ve vlastnictví státu (obdobně NPR, NPP)
- Z. č. 20/1987 Sb., o památkové péči
 - Vlastnictví archeologických nálezů (jsou vlastnictvím kraje, nejsou-li vlastnictvím státu nebo obce)
- Přírodní zdroje, které nejsou předmětem vlastnických práv

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Čl. 11

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo **v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.**

Čl. 35

(3) Při **výkonu svých práv** nikdo nesmí **ohrožovat** ani **poškozovat životní prostředí**, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

ČI.11/3 LZPS v z.č. 17/1992 Sb.

- **Poškozování** životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečištěváním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.
- **Znečištění** životního prostředí je vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.
(§ 8 ZoŽP)

ČI.11/3 LZPS v z.č. 17/1992 Sb.

- **Přípustnou míru znečišťování** životního prostředí určují mezní hodnoty stanovené zvláštními předpisy; tyto hodnoty se stanoví v souladu s dosaženým stavem poznání tak, aby nebylo ohrožováno zdraví lidí a aby nebyly ohrožovány další živé organismy a ostatní složky životního prostředí.
- Mezní hodnoty musejí být stanoveny s přihlédnutím k možnému kumulativnímu působení nebo spolupůsobení znečišťujících látek a činností.(§ 12 ZoŽP)
- **Každý je povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí a další prevenční povinnosti.**
 - specifikace ve složkových předpisech

ČI.11/3 LZPS v z.č. 17/1992 Sb.

- Lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že hrozí nebezpečí nevratného nebo závažného poškození životního prostředí, nesmí být pochybnost o tom, že k takovému poškození skutečně dojde, důvodem pro odklad opatření, jež mají poškození zabránit. (§ 13)

Omezení a zákaz činnosti (§ 66 ZOPK)

Opatření k nápravě

Změna povolení (§ 176 SZ, IPPC) aj.

Čl. 11/3 LZPS v právu životního prostředí

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (§ 30(1)) :

- Osoba, která používá, popřípadě provozuje stroje a zařízení, které jsou zdrojem hluku nebo vibrací, **provozovatel letiště, správce, popřípadě vlastník pozemní komunikace**, provozovatel, popřípadě vlastník dráhy, osoba, která je pořadatelem veřejné produkce hudby a nelze-li pořadatele zjistit, pak osoba, která k pořádání veřejné produkce hudby poskytla stavbu, jiné zařízení nebo pozemek a dále provozovatel provozovny a dalších objektů, jejichž provozem vzniká hluk, **jsou povinni technickými, organizačními a dalšími opatřeními zajistit, aby hluk nepřekračoval hygienické limity** upravené prováděcím právním předpisem pro chráněný venkovní prostor, chráněné vnitřní prostory staveb a chráněné venkovní prostory staveb a aby bylo zabráněno nadlimitnímu přenosu vibrací na fyzické osoby v chráněném vnitřním prostoru stavby.
- Prostředky k zajištění omezení z čl. 11(3) – veřejnoprávní x soukromoprávní

Nález I.ÚS 451/11

- *Obecné soudy v posuzované věci nedostatečně vzaly v úvahu specifika obecného užívání místní pozemní komunikace ve vlastnictví obce a důsledky automobilového provozu na její okolí, a tím nerespektovaly podmínku pro rozlišení přípustných a nepřípustných zásahů do vlastnického práva, tj. "míru přiměřenou poměrům". Tato podmínka, z pohledu testu proporcionality, je souladná s ústavními principy omezení základního práva na ochranu majetku. Ústavní soud má tedy za to, že obecné soudy v situaci kolize dvou základních práv neodůvodněně preferovaly ochranu vlastnického práva vedlejších účastníků, jako vlastníků nemovitostí bezprostředně sousedících s pozemní komunikací, čímž současně zasáhly ústavně nekonformním způsobem do vlastnického práva stěžovatele. **Pro danou věc je též právně významné, že obec, jakožto vlastník místní komunikace, je povinna strpět obecné užívání této komunikace bez možnosti regulovat provoz na ní. Je pojmově vyloučeno, aby vlastníkoví pozemní komunikace byla uložena povinnost zdržet se rušení hlukem pocházejícím z provozu na ní "mechanickou" aplikací § 127 obč. zákoníku (nyní § 1013 NOZ).***

ČI.11/4 LZPS v právu životního prostředí

ČI. 11(4)

Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

- Z.č. 114/1992 Sb. Ochrana přírody je veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající ze ZOPK
- Náhrady újmy za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření (§ 58)

NS 25 Cdo 3837/2011

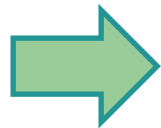
- *Nárok na náhradu újmy v souvislosti se zákonným omezením těžby dřevní hmoty v národních přírodních rezervacích, založený s účinností od 28. dubna 2004 § 58 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, náleží vlastníku lesního pozemku bez ohledu na to, že již před tímto datem v době, kdy se vlastníkem stal, tu omezení bylo a on o něm věděl.*

ČI.11/4 LZPS v právu životního prostředí

- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích:
 - Omezení vlastníků lesů při hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení (§ 36 v11(3))

- Náhrady zvýšených nákladů spojených s omezením hospodaření – nikoliv náhrada ušlého zisku!
- Lesy zvláštního určení = lesy na území NP a NPR

Vazba k § 58 ZOPK (viz judikatura
IV.ÚS 2005/09 x NS 25Cdo 3837/2011 aj.)

Nález Pl.ÚS 8/08

- Z.č. 114/1992 Sb. Opatření ke zlepšování přírodního prostředí (§ 68)
- 256/2010 Sb. Nález Pl. ÚS k omezení vlastnického práva dle § 68 ZOPK:

„Ustanovení článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod má ve výrazu "náhrada" na mysli náhradu jakékoliv újmy vlastníka způsobené omezením jeho vlastnického práva. Dle Ústavního soudu je tedy nutno ústavně konformně, tj. v souladu s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a v souladu s předchozí nálezkovou judikaturou, interpretovat § 68 odst. 4 větu třetí zákona o ochraně přírody a krajiny tak, že je jím kromě práva na náhradu škody konkretizováno ústavní právo vlastníka na náhradu za omezení jeho vlastnického práva.

Čl.11/4 LZPS v právu životního prostředí

- Z.Č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Omezení vlastníka nemovité kulturní památky
při péči o její zachování a obnovu

Možnost požádat o státní příspěvek

Je či není nárokovatelný?

Nález I.ÚS 35/94

*„Prohlášení nemovitosti za kulturní památku není omezením vlastnického práva bez náhrady ve smyslu ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Touto náhradou je třeba rozumět zejména poskytnutí odborné pomoci při obnově památky, poskytování podkladů a informací, zabezpečování projektových a stavebně restaurátorských prací při obnově vybraných kulturních památek a možnost žádat o poskytnutí fakultativního příspěvku na obnovu kulturní památky. **Fakultativní povaha formulací o možnosti poskytnout příspěvek je podřízena generelní úpravě LZPS.**“*

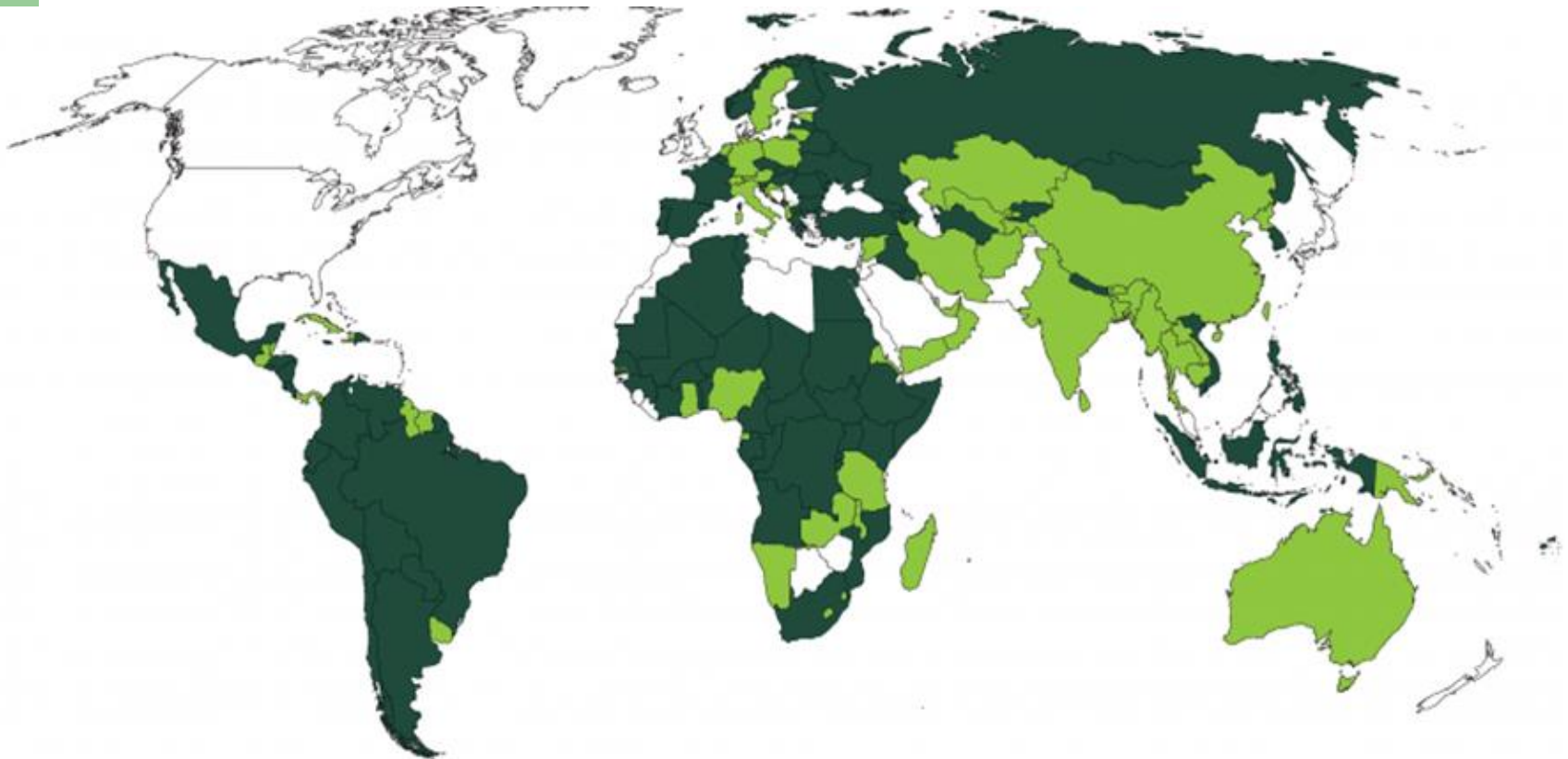

neodůvodněné žádosti nebo neopodstatněným nárokům nemusí být vyhověno

ČI.35 LZPS

Právo na příznivé životní prostředí

- Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.“

Dark green: Countries with the constitutionally protected right to a healthy environment
Light green: Countries with constitutional provisions for a healthy environment
Source: [Environmental Rule of Law Report](#), Figure 4.5

Červen 2022

Rezoluce Generálního shromáždění OSN o právu na zdravé ŽP

- "This resolution sends a message that nobody can take nature, clean air and water, or a stable climate away from us – at least, not without a fight,"
 - [Inger Andersen, Executive Director of the UN Environment Programme \(UNEP\)](#)
- The resolution comes as the planet grapples with what Andersen called a [triple planetary crisis](#) of climate change, nature and biodiversity loss, and pollution and waste. Left unchecked, the new resolution said those problems could have disastrous consequences for people around the world, especially the poor, and women and girls.
 - <https://www.unep.org/news-and-stories/story/historic-move-un-declares-healthy-environment-human-right> (22.11.2022)

Právo na zdravé ŽP

UNHCR definovala jako součásti zdravého životního prostředí:

- čistý vzduch
- bezpečné klima
- zdravě a udržitelně produkováné potraviny
- přístup k bezpečné vodě a odpovídajícím hygienickým zařízením
- netoxické prostředí k životu, práci i ke hře
- zdravé ekosystémy a biodiverzita.

Právo na zdravé životní prostředí a EU

- Charta základních práv EU
 - vysoká úroveň ochrany životního prostředí musí být integrována do politik EU
- červnová rezoluce EP (EU biodiversity strategy for 2030) uznává, že právo na zdravé ŽP by mělo být zakotveno v Chartě EU
- Evropská úmluva o lidských právech neobsahuje právo na zdravé ŽP
 - životní prostředí je chráněno nepřímo prostřednictvím ochrany jiných práv (právo na respektování soukromého a rodinného života (čl.8) či právo na pokojné užívání majetku (čl.1 Protokolu k Úmluvě)

LZPS

- **Čl. 35(1)(3)**
 - Každý má **právo na příznivé životní prostředí.**
 - Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky **nad míru stanovenou zákonem.**

Příznivé životní prostředí – problematická interpretace

PŘÍKLAD: ROZVOJOVÉ PROJEKTY či REALIZACE EKON. ČINNOSTI

- Právo vlastnit majetek (čl. 11)
- Svoboda podnikání (čl. 26)
- Právo na příznivé životní prostředí (čl. 35)

Konflikt ústavně garantovaných práv

PŘÍKLAD – VĚTRNÁ ELEKTRÁRNA

- Záměr na výstavbu větrné elektrárny

Zájem o podporu obnovitelných zdrojů energie
- ochrana před změnou klimatu

Zájem o ochranu zdravého životního prostředí (prostého hluku a vibrací) a o ochranu přírody

- Konfliktní zájmy v rámci ochrany životního prostředí
- Z nálezů Ústavního soudu Litevské republiky

LZPS

Čl. 36 -

Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví - li zákon jinak.

Čl. 41/1 -

Práv uvedených v čl. 28, 31 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí !!!

(Usnesení I. ÚS 193/02)

Usnesení NSS 5 A 100/2001 Pl. ÚS 22/17

- *Práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny) se lze domáhat toliko jako subjektivního veřejného práva za podmínek daných soudním řádem správním; jednou z nich je i aktivní žalobní legitimace navrhovatele (§ 65 s. ř. s.), spočívající v tvrzeném zásahu do práva.*
- *Právo na příznivé životní prostředí podle čl. 35 odst. 1 Listiny je právo s relativním obsahem [nález ze dne 25. 10. 1995 sp. zn. Pl. ÚS 17/95 (N 67/4 SbNU 157; č. 271/1995 Sb.)]. Zároveň jde o právo spadající pod působnost čl. 41 odst. 1 Listiny. Právo na příznivé životní prostředí, tedy nepůsobí bezprostředně ve vztahu k jednotlivcům. Z toho ve světle nálezu ze dne 30. 5. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 3/15 vyplývá, že je to až „podústavní právní úprava, která ve skutečnosti dává odpověď na otázku, čeho a za jakých podmínek se může jednatlivec na základě tohoto základního práva domáhat, tedy jaké jsou meze tohoto základního práva“.*

PŘÍKLAD ASTMA

Matka pětiletého dítěte chce žalovat stát proto, že se domnívá, že u jejího syna se v důsledku nadměrného znečištění ovzduší v místě jejich bydliště projevilo těžké astma a alergie. Žalobou se chce domáhat jednoho z lidských práv zakotvených v Listině základních práv a svobod – práva na příznivé životní prostředí.

Posudte šance na úspěch této matky jako žalobkyně ve výše uvedené věci. (Čl. 35, 36 a 41 LZPS)

ZNEČIŠTĚNÉ OVZDUŠÍ NA OSTRAVSKU

- 1. Žaloba na ochranu před nezákonným zásahem podle části třetí zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (21.5.2010) – neefektivní ochrana čistoty ovzduší, porušování čl. 35/1LZPS (6 As 1/2014-30)**
 - **Žalovaný:** Česká republika - Vláda České republiky, MŽP, MD
 - **Žalobce:** Statutární město Ostrava
 - **Osoba zúčastněná:** Mgr. P.K. (I. ÚS 939/2012)
- 2. Žaloba na ochranu před nezákonným zásahem podle části třetí zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní**
 - Nevypracování a nevydání akčního plánu podle z.č. 86/2002 Sb., o ovzduší (2 As 127/2014-32; 2 As 48/2015-60)
 - **Žalovaný:** KÚ MSK
 - **Žalobce:** Pavla S. a Vladimír B.
- 3. Žaloby o náhradu nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup (Obvod. soud pro Prahu 10)**
 - **Žalovaný:** MŽP
 - **Žalobce:** Vladimír Burda, Pavla Skýbová – neúspěšná
- 4. Žaloby na zrušení OOP (programy ke zlepšování kvality ovzduší)**

PROSAZOVÁNÍ PRÁVA NA PŘÍZNIVÉ ŽP – JAK?

Veřejnoprávní cesta:

- Podněty, stížnosti, petice
- Rozhodovací a jiné správních procesy včetně přezkumných řízení řádných i mimořádných
- Dozorová činnost
- Soudní ochrana

ESLP (např. Lopéz Ostra proti Španělsku)

(Čl. 8 Právo na respektování soukromého a rodinného života)

PROSAZOVÁNÍ PRÁVA NA PŘÍZNIVÉ ŽP v z.č. 17/1992 Sb.

- Každý se může stanoveným způsobem domáhat u příslušného orgánu svých práv vyplývajících z tohoto zákona a dalších předpisů upravujících věci životního prostředí. (§ 15)
- Za porušení povinností stanovených zvláštními předpisy o ochraně životního prostředí se ukládají **pokuty** nebo jiná opatření podle těchto předpisů; tím nejsou dotčeny případná trestní odpovědnost ani odpovědnost za škodu podle obecných právních předpisů. (§ 29)
- Příslušné orgány státní správy pro životní prostředí jsou oprávněny v případech, kdy hrozí závažné poškození životního prostředí nebo kdy k poškození již došlo, rozhodnout o dočasném **zastavení nebo omezení činnosti**, která může toto poškození způsobit nebo je již způsobila, na dobu nejdéle 30 dnů (předběžné opatření) a současně navrhnout **opatření k nápravě** věcně příslušným orgánům státní správy. Podrobnosti stanoví zvláštní předpisy. (§ 30)
- **Otázka účastenství v těchto řízeních!**

PROSAZOVÁNÍ PRÁVA NA PŘÍZNIVÉ ŽP – KDO?

Osoby, které se cítí být dotčeny na svém právu na příznivé životní prostředí, se mohou práva na příznivé životní prostředí domáhat:

A) samostatně

B) prostřednictvím jiných osob:

1) Spolky zaměřené na ochranu životního prostředí (I.ÚS 59/14)

- § 70 zák.č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- § 115 zák.č. 254/2001 Sb., o vodách
- § 7 zák.č. 76/2006 Sb., i integrované prevenci
- § 8 zák.č. 167/2008 Sb., o ekologické újmě
- zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů vazba na postupy podle stavebního zákona (územní řízení, stavební řízení aj.) a jiná navazující řízení

2) zástupce veřejnosti (územní plánování – ÚPD) (NSS 2 Ao 5/2010; 4 As 217/2015-182)

3) Obce (NSS 4 Aos 1/2013-125)

4) Speciální žalobní legitimace (§ 66 s.ř.s.):

- Nejvyšší státní zástupce
- Veřejný ochránce práv

NÁLEZY ÚSTAVNÍHO SOUDU

- **III. ÚS 70/97** – Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí, jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41)
- **I. ÚS 282/97** – Čl. 35 LZPS na právnické osoby vztahovat nelze. Práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze osobám fyzickým, jelikož se jedná o biologické organismy, které – na rozdíl od právnických osob podléhají eventuálním negativním vlivům životního prostředí.
- **I.ÚS 59/14** – FO mohou své právo na příznivé ŽP realizovat prostřednictvím spolku na ochranu přírody

PŘÍKLAD HLINÍKÁRNA

Společnost HBG, a.s. zakoupila objekt staré teplárny, která již ukončila provoz, spolu s příslušnými pozemky. Hodlá teplárnu přestavět a v nové provozovně přetavovat hliník. Technologie, kterou hodlá hliníkárnu vybavit, by splňovala veškeré požadavky stanovené právními předpisy na ochranu ovzduší, dalších složek životního prostředí i na ochranu zdraví člověka.

Místní obyvatelé, kteří se obávají možných negativních vlivů hliníkárny na své okolí, se postavili proti navrhovanému projektu. Tvrdí, že tím bude porušeno jejich právo na příznivé životní prostředí, neboť v objektu budou umístěny rafinační soli, které by při případném úniku mohly představovat závažné nebezpečí pro životní prostředí i zdraví obyvatel.

Projekt hliníkárny je v souladu se schválenou územně plánovací dokumentací. Společnost HBG, a.s. podala návrh na zahájení řízení o změně stavby. Zajímá se o to, zda veřejnost v daném případě by skutečně mohla uspět s tvrzením o porušování práva na příznivé životní prostředí a jak se proti tomu může bránit. Je v souladu s právem, aby stavební úřad zamítl návrh na změnu stavby a proč? Může být tento projekt zamítnut z toho důvodu, že obec nemá o zamýšlenou aktivitu ve svém územním obvodu zájem?

(Čl. 35 a 26 LZPS)

PROSAZOVÁNÍ PRÁVA NA PŘÍZNIVÉ ŽP – JAK?

Veřejnoprávní cesta:

- Přezkum správního rozhodnutí

Soukromoprávní cesta:

- Sousedské žaloby (1013)
- Náhrada škody (uvedením v předchozí stav)
- Osobnostní práva (§§ 81-82)
 - Ochrany požívají mj. právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.
 - Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

První klimatická žaloba v ČR (2021)

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne
15.6.2022 č.j. 14A 101/2021-248

- Strana žalující:
 - Klimatická žaloba ČR, z.s ., čtyři občané (fyzické osoby), obec Svatý Jan pod Skalou a Jihomoravská pobočka České společnosti ornitologické.
- Strana žalovaná:
 - Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo dopravy a Vláda České republik
- V žalobě se namítá zásah do práv (základních lidských práv i jiných subjektivních práv) žalobců způsobený nečinností, příp. nezákonnými zásahy státních orgánů, a také porušování mezinárodních dohod českou státní správou. **V důsledku nečinnosti žalovaných mělo být kromě jiného zasaženo do práva na příznivé životní prostředí všech žalobců.**
- Městský soud v Praze vynesl rozsudek dne 15.června 2022, kterým potvrdil nezákonnost zásahu, kterou spařoval v „nestanovení konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o 55% do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 1990“.

LZPS

- **Čl. 6 - Právo na život**
 - kromě primární povinnosti - pozitivní povinnost státu za určitých okolností aktivně chránit lidský život, vytvářet podmínky pro jeho zachování a preventivně učinit vše, aby ztrátám na životech bylo zabráněno
 - Öneriyıldız v. Turkey; ESLP 30 November 2004 (Grand Chamber)
- **Čl. 28 - Zaměstnanci mají právo na uspokojivé pracovní podmínky**
- **Čl. 31- Každý má právo na ochranu zdraví**
 - povinnost státu mj. přijímat opatření směřující k „*odstranění příčin nemocí v co nejvyšší možné míře*“ (Revidovaná Evropská sociální charta - ESC 1996)
 - čl. 11 Evropské úmluvy - tato opatření by měla napomáhat k odstranění příčin špatného zdraví vyplývajících ze znečištěného životního prostředí
 - čl. 11 - právo na zdraví zahrnuje i právo na zdravé životní prostředí.

LZPS

Čl. 9 - Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

Výjimka:

Služba vyžadovaná na základě zákona v případě živelných pohrom, nehod nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty. Jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Úst.z. č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
Z.č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

LZPS

Čl. 12 - Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

Výjimka:

Pokud je obydlí používáno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

- Novela zákona o ovzduší (rozpor či soulad s LZPS?)
- Nález Pl. ÚS 2/17 → stížnost zamítnuta

LZPS

Čl. 14 - Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.

Výjimka:

Tyto svobody mohou být omezeny na vymezených územích mj. z důvodu ochrany přírody.

LZPS

- Čl. 18 - Právo petiční
- Čl. 19 - Právo shromažďovací
- Čl. 20 - Právo sdružovací
- Čl. 21 - Právo občanů podílet se na správě věcí veřejných
- Čl. 17/1 - Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny
- Čl. 17/5 - Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti.
- Čl. 35/2 - **Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.**

ČI.35/2 LZPS a PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

Aarhuská úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k ochraně ve věcech životního prostředí (1998 Aarhus)

Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s.

Protokol o integrovaném registru úniků a přenosů znečišťujících látek (PRTR) (Kijev 2003)

ČI.35/2 LZPS a PRAMENY PRÁVA EU

- Směrnice č. 2003/4/EC o **přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí**
- Nařízení 166/2006/ES, kterým se zřizuje **evropský registr úniků a přenosů znečišťujících látek**
- Směrnice 2007/2/ES o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE)

PŘÍSTUP K INFORMACÍM O ŽP ČI.35/2 LZPS a z.č. 17/1992 Sb.

- Každý, kdo svou činností znečišťuje nebo poškozuje životní prostředí, nebo kdo využívá přírodní zdroje, je povinen na vlastní náklady zajišťovat sledování tohoto působení a znát jeho možné důsledky.
- Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání jsou povinny v rozsahu a za podmínek stanovených **zvláštními předpisy** poskytovat informace o svém působení na životní prostředí.(§18)
- Aktivní zpřístupňování informací (§ 10a z.č. 123/1998 Sb.)

PŘÍSTUP K INFORMACÍM O ŽP

PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

Vše v platném znění:

- Z.č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
 - Zákon č. 123/1998 Sb. se nevztahuje na zpřístupňování statistických informací
- Z.č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
 - Zákon č. 106/1999 Sb. se nevztahuje na poskytování informací, pokud zvláštní zákon upravuje jejich poskytování, zejména vyřízení žádosti včetně náležitostí a způsobu podání žádosti, lhůt, opravných prostředků a způsobu poskytnutí informací.
- Z.č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě
- Z.č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému
- zvláštní předpisy

ZÁKON č. 123/1998 Sb.

Informace o životním prostředí

Informace o ŽP = informace v jakékoliv technicky proveditelné podobě, které vypovídají **zejména** o:

- 1. stavu a vývoji životního prostředí, o příčinách a důsledcích tohoto stavu,
- 2. připravovaných nebo prováděných činnostech a opatřeních a o uzavíraných dohodách, které mají nebo by mohly mít vliv na stav životního prostředí a jeho složek,
- 3. stavu složek životního prostředí, včetně geneticky modifikovaných organismů, a o interakci mezi nimi, o látkách, energii, hluku, záření, odpadech včetně radioaktivních odpadů a dalších emisích do životního prostředí, které ovlivňují nebo mohou ovlivňovat jeho složky, a o důsledcích těchto emisí,
- 4. využívání přírodních zdrojů a jeho důsledcích na životní prostředí a rovněž údaje nezbytné pro vyhodnocování příčin a důsledků tohoto využívání a jeho vlivů na živé organismy a společnost,
- 5. vlivech staveb, činností, technologií a výrobků na životní prostředí a veřejné zdraví a o posuzování vlivů na životní prostředí,
- 6. správních řízeních ve věcech životního prostředí, posuzování vlivů na životní prostředí, peticích a stížnostech v těchto věcech a jejich vyřízení a rovněž informace obsažené v písemnostech týkajících se zvláště chráněných součástí přírody a dalších součástí životního prostředí chráněných podle zvláštních předpisů,
- 7. ekonomických a finančních analýzách použitých v rozhodování a dalších opatřeních a postupech ve věcech životního prostředí, pokud byly pořízeny zcela nebo zčásti z veřejných prostředků,
- 8. stavu veřejného zdraví, bezpečnosti a podmínkách života lidí, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi, opatřeními a dohodami podle bodu 2,
- 9. stavu kulturních a architektonických památek, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi, opatřeními a dohodami podle bodu 2,
- 10. zprávách o provádění a plnění právních předpisů v oblasti ochrany životního prostředí,
- 11. mezinárodních, státních, regionálních a místních strategiích a programech, akčních plánech apod., jichž se Česká republika účastní, a zprávách o jejich plnění,
- 12. mezinárodních závazcích týkajících se životního prostředí a o plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána,
- 13. zdrojích informací o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů;

ZÁKON č. 123/1998 Sb.

Zpřístupňování informací:

- a) aktivní – bez žádosti
- b) pasivní – na žádost

<http://www.portal.gov.cz> (Portál veřejné správy ČR)

– portál informací o ŽP (<http://infozp.env.cz>)

– Meziinformační systém MŽ (<http://mis.cenia.cz>)

Aktivní zpřístupňování informací

- Zpráva o stavu životního prostředí
- zvláštní právní úprava (EIA, IPPC, prevence závažných havárií, územní plánování aj.)
- další dokumenty (§ 10a)

Pasivní zpřístupňování informací

- Informace o životním prostředí (§ 2)
- Žádost
 - ústně, písemně, telefonicky, elektronicky
 - faxem nebo jinou technicky proveditelnou formou
 - výzva k upřesnění žádosti (žádost je nesrozumitelná, příliš obecně formulovaná, telefonická, kterou nelze neprodleně vyřídit apod.)
- Subjekty povinné zpřístupnit informace o životním prostředí (§ 2 písm.b)
- Subjekty oprávněné žádat informace (žadatel)

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 22/17

- *„Na tomto místě je třeba zdůraznit, že spolek coby právnická osoba je způsobilým žadatelem [§ 2 písm. c) zákona o právu na informace o životním prostředí] o informace o životním prostředí a že toto právo na informace není spojeno s účastenstvím spolků ve správních řízeních. Žadatel (spolek) svou žádost o informace o životním prostředí dokonce nemusí ani odůvodňovat (§ 3 zákona o právu na informace o životním prostředí), což představuje transpozici čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS, podle něhož žadatel nemusí prokazovat svůj oprávněný zájem na získání informací o životním prostředí.“*
- (viz Jelínková, J. In Jelínková, J., Tuháček, M. Zákon o právu na informace o životním prostředí. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, s. 29 a násl.).

Formy zpřístupňování

- volba žadatele
 - jakákoliv technicky proveditelná forma
 - přímé nahlížení do písemností nebo jiných souborů informací
 - pořizování výpisů, opisů nebo kopií žadatelem v prostorách povinných subjektů
- jiná forma s ohledem na splnění účelu žádosti a její optimální využití žadatelem
 - povinnost odůvodnit
- bližší podmínky zpřístupnění (§ 10)

Zpoplatnění zpřístupnění info

- Možnost žádat úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s pořízením kopií, opatřením technických nosičů dat a s odesláním informací žadateli (§ 10/3)
- **Novela** z r. 2022 ➡ Povinný subjekt může žádat i úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledání informací.
- Veřejně přístupné sazebníky úhrad

Lhůta pro zpřístupnění informace:

- bez zbytečného odkladu
- do 30 dnů od obdržení žádosti
- do 60 dnů prodloužená lhůta

Způsoby vyřízení žádosti

- a) zpřístupnění informace
- b) sdělení, že povinná osoba požadovanou informaci nemá a ani nemá povinnost ji mít, případně postoupení žádosti příslušné osobě
- c) výzva k upřesnění žádosti
- d) odepření požadované informace zpřístupnit
- e) žádná reakce

Odepření přístupu k informacím

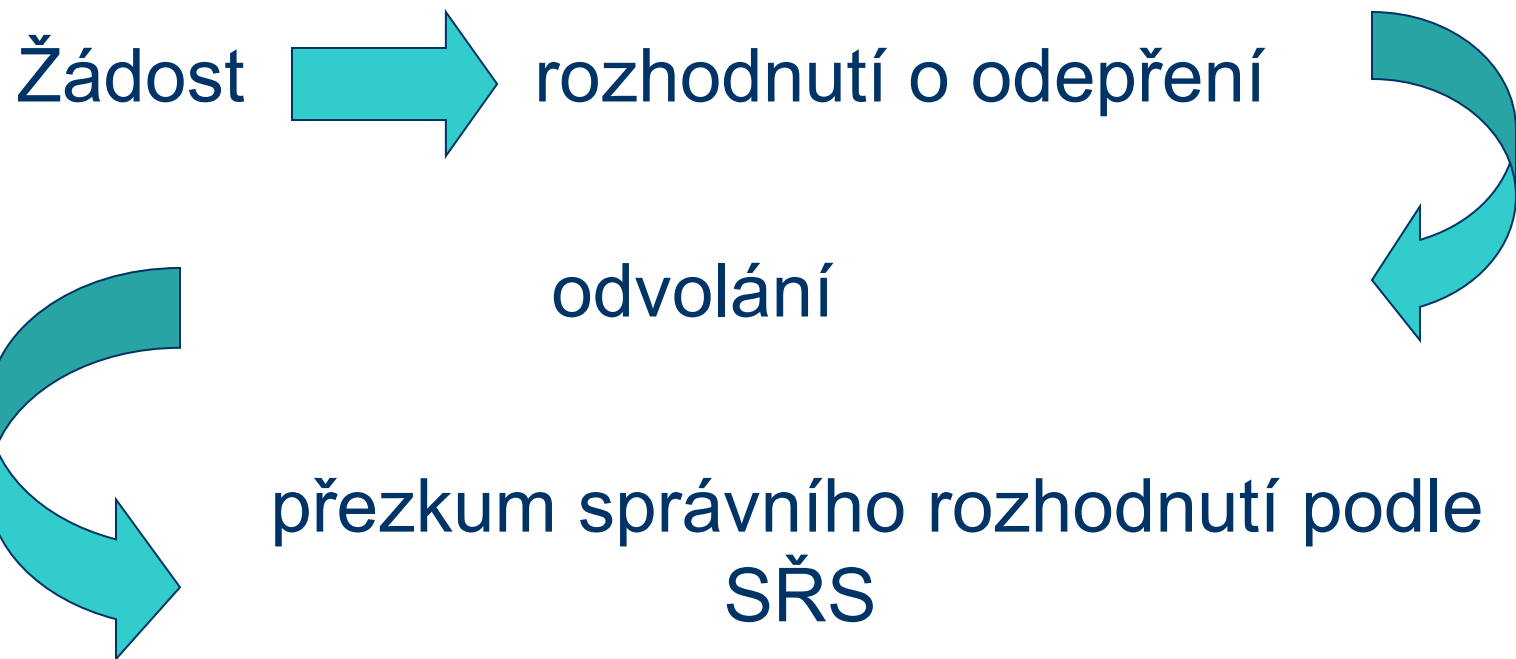
- povinné (§ 8/1)
- fakultativní (§ 8/2,3) (§8a)

Jen ze zákonem stanovených důvodů!

Další případy, kdy lze informaci odepřít:

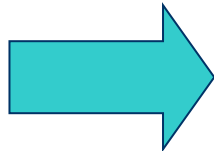
- žádost se týká dosud nezpracovaných nebo nevyhodnocených údajů,
- žádost je formulována zjevně provokativně nebo obstrukčně,
- žadatel má již požadovanou informaci prokazatelně k dispozici,
- informace se týká vnitřních pokynů povinného subjektu, které se vztahují výhradně k jeho vnitřnímu chodu.

Opravné prostředky

Opravné prostředky

Žádost

žádná reakce

fikce zamítavého rozhodnutí (§ 9/3)

odvolání

přezkum správního rozhodnutí podle SŘS

- při fikci se žaloba na nečinnost neuplatní (§ 79 SŘS) !
- Novela 2022 § 14(5) ZoINFoŽP: soud povinnému subjektu nařídí požadované informace zpřístupnit ve lhůtě ...

POUŽITÉ A SOUVISEJÍCÍ ZDROJE:

- *Jana Tkáčiková, Ph.D.: Ústavní základy práva životního prostředí. IS MUNI.*
- *JANČÁŘOVÁ, Ilona a Jiří VODIČKA. Krátké zamyšlení nad přímými kontrolami spalovacích stacionárních zdrojů umístěných v rodinných domech, bytech a stavbách pro individuální rekreaci. České právo životního prostředí, Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2016, č. 2, s. 41-53. ISSN 1213-5542.*
- *ZDVÍHAL Zdeněk: Novela zákona o ovzduší – na pomezí ústavní konformity?, Právní rozhledy 20/2017, s. 687*
- *Council of Europe, 2012: Manual on Human Rights and the Environment, ISBN 978-92-871-7319-5*
- *European Court of Human Rights: Environment and the European Convention on Human Rights, Factsheet – Environment and the ECHR, March 2020*
- *Jelínková, J. In Jelínková, J., Tuháček, M. Zákon o právu na informace o životním prostředí. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, s. 29 a násl.).*